

Wandelen langs stuivend zand, valleien vol bloemen en meertjes, Hollands Duin is in de zomer op z'n mooist. Met deze afwisselende route stijgt en daalt u in de schaduw van dennen of door de duinen met zonnende reptielen, bunkers en grote grazers.

Start route: parkeerplaats (gratis) recht tegenover hotel-restaurant Duinoord aan de Wassenaarseslag.

Lengte route: 15 km. Duur ca. 4,5 uur.

De route

1 Klimmen en dalen

Achter de parkeerplaats is een fonteintje waar u duinwater kunt tappen. Daar steekt u bij de kruising het fietspad over. Dan direct schuin RA, de oranje route. Dit is het leefgebied van de eekhoorn, afgekloven dennenappels liggen overal. Het bos is een overblijfsel van de grootscheepse aanplant van dennen om het stuivende zand in toom te houden. Deze dennen gaan geleidelijk plaatsmaken voor inheemse loofbomen en struiken, omdat ze hier van nature niet thuishoren. Sla bij paaltje 4 LA, van de route af. Even verderop kruist u het fietspad en gaat u ook bij de volgende kruising nog RD. Na enkele bochten bij de T-kruising RA en weer oranje volgen.

2 Op naar de top

Rechtdoorgaand steekt u fietspad, ruiterspad en autoweg over en gaat naar het klaphek en informatiebord. Hier begint het laarzenpad door de Zwarte Pan, langs duinmeertjes met afgeplagde oevers. Vooral de vochtige laagtes zijn hier hersteld. Dan klimt het laarzenpad duidelijk naar een top. Hiervandaan heeft u een mooi overzicht over het volgende traject van de wandeling.

3 Hollandse Kalahari

Het laarzenpad slingert naar beneden, waar u rechts aanhoudt. Volg de paaltjes door wat in de volksmond de Kalahari heet, het duingedeelte dat in 2001-2002 grootschalig is afgeplagd. Hier heeft de wind zichtbaar vat op het zand. Duinkoppen zijn half weggeslepen en op doorsnee zie je de gelaagdheid. Helm en zandzegge voeren strijd om te overleven in het bewegende zand, een strijd die voorlopig nog onbeslist is. Op sommige plekken zijn langgerekte valleien uitgestoven tot op de vochtige ondergrond, eigenlijk tot op de zoetwaterbel.

De roestkleur van het vochtige zand duidt op kwel, al zal het er in de zomerperiode niet altijd nat zijn. Zo slingert het laarzenpad in de richting van koffietent De Duinen.

4 Rozerode bloei

Ga vanaf De Duinen weer terug via het klaphek en volg het laarzenpad naar links, tussen duinen en uitgestoven laagtes: hier kunt u ook bijzondere planten zien die bij dat veranderlijke milieu passen, zoals parnassia en duizendguldenkruid, respectievelijk wit en fel rozerood bloeiend. Aan het eind van het laarzenpad gaat u bij het bankje RA.

5 Atlantikwall

Verderop ziet u een golvende muur door het duin. Dit is een deel van de Atlantikwall uit de Tweede Wereldoorlog. Ga erheen via het klaphekje en klauter op de muur of loop er rechts langs. Zo kunt u een stukje doorlopen tot bij een tankgracht. Sla daar LA op zandpad en ga bij kruising met schelpenpad RA. Blijf nu een heel eind langs het volgende water lopen (de Drie Plassen, genoemd naar de drie gebroeders Van der Plas), ongeveer 1,5 km verderop komt u langs het 'Gekke Bosje' en bereikt een T-splitsing. Ga daar RA. Iets verderop bij de splitsing volgt u de groene route langs het bordje richting Panbos. Rechts ziet u een meertje met kolkend water dat opwelt uit de diepte. Dit is een onderdeel van de waterwinning. Bij de T-kruising LA langs bordje richting Cantineweg waar veel oude balsempopulieren staan. Vóór u ziet u dan de watertoren opdoemen. Ga bij de eerste afslag scherp LA en blijf groen volgen.

6 Land in zicht

Zo komt u aan de voet van het uitzichtpunt Vlaggeduin, met 37 m het hoogste duintopje van Zuid-Holland. Langs het pad naar boven staat een alsemachtige plant, de duinaveruit. Bovenop staat een deel van een bunker, een uitkijkpost. Het uitzicht hier is prachtig: het hele duingebied en de zee tussen Scheveningen en Katwijk zijn in beeld, met de nadruk op Katwijk, want dat is hier vlakbij. Terugkomend vanaf de top gaat u RD over de groene route verder. Voorbij een bocht komt u dan bij een aantal dellen: verdiepte grasvelden met aarden wallen of taluds eromheen. Dit waren vroeger de aardappelvelden van de Katwijker vissersbevolking, een cultuurhistorisch element uit het zeedorpenlandschap. De velden zijn zo diep uitgegraven als nodig was om

vochtige aarde te bereiken. Het pad komt dan bij een T-kruising: ga LA en volg bij de splitsing de pijl Wassenaar.

7 Naar het strand

De eerste strandopgang die u ziet laat u ongemoeid. Ga LA via het schelpenpad tot aan de volgende strandopgang. Hier steekt u pas door naar het strand en loopt naar de volgende overgang anderhalve kilometer verder, waar u het strand weer verlaat. **)

Over het duin gaat u RA. Neem de eerste afslag LA. Iets verderop komt het fietspad langs. Volg het schelpenpad en ga bij het informatiebord RA: hier klimt u omhoog naar het uitzicht met het bankje.

Opnieuw een panorama van de zee en de duinen, waarbij de verschillen tussen het geplagde en niet-geplagde duin duidelijk te zien zijn. Aan de andere kant afdalen en RD naar de parkeerplaats tegenover Duinoord op de Wassenaarseslag.

**) Eventueel kunt u nog verder doorlopen naar de tweede strandopgang, bijvoorbeeld als u ook de bunkerexcursie nog wilt meemaken, of uw auto heeft geparkeerd op een van de twee parkings bij het strand.

Tips van de boswachter

Nadja Lankamp: “De waterwinning liet heel wat sporen na: infiltratiekanalen, ondergrondse drainages en hele reeksen van waterputten. Die zijn weggehaald en de vervuilde bodems zijn opgeruimd. In het grondig schoongemaakte duin komt nu de verstuiving weer goed op gang. De nieuwgevormde duinvalleien, waar de wind doorheen jaagt, zijn fantastisch voor de typerende flora en fauna van het duin. Helm en zandzegge, korstmossen en mossen leggen de duinen vast die nieuw ontstaan. En hiertussen spelen de grote grazers hun rol: ze lopen rond, eten hier en daar wat van de begroeiing en laten wat mest achter. De Schotse hooglanders zie je vaak bij de meertjes, langs de oever of in het water. In de duinen liggen nog heel wat bunkers en gangenstelsels uit de Tweede Wereldoorlog, grotendeels bedekt met duinzand. Hierin heerst een perfect klimaat voor vleermuizen, ’s winters huist daarin de grootste populatie vleermuizen van boven de rivieren. In de zomermaanden is er elke zaterdag een interessante rondleiding mogelijk door het uitgestrekte complex. Echt de moeite waard!”

- In gebieden van Staatsbosbeheer mogen honden los, mits ze op de paden én onder appel blijven. Tijdens het broedseizoen (1 mrt-1 aug) moeten ze aan de lijn. En in de begrazingsgebieden moeten ze altijd aangelijnd zijn.
- Het Hollands Duin staat op Staatsbosbeheerkaart 22 Hollands Duin, verkrijgbaar voor € 4,95 bij www.staatsbosbeheer.nl en bij VVV-kantoren.
- Vanaf de Staatsbosbeheerkeet aan het einde van de Wassenaarseslag starten excursies door het uitgestrekte gangenstelsel van de bunkers.
- In het vlakbij gelegen Leiden kunt u de historische Hortus Botanicus bezoeken (Rapenburg 73, dagelijks 10-18 uur) en diverse musea: o.a. Naturalis, Darwinweg 2, 2333 CR Leiden, www.naturalis.nl. (10-17, in het weekend 10-18 uur, ma gesloten).

Bereikbaarheid

Met de auto: vanuit Den Haag de N44 naar Wassenaar, dan richting Katwijk volgen tot rotonde op de Katwijkseweg. Daar de richting Wassenaarseslag kiezen en doorrijden tot Duinoord. Vanuit Leiden de A44 naar Wassenaar, verder identiek.

Met openbaar vervoer: met de trein naar Den Haag CS of Leiden. Vervolgens met een bus naar de Wassenaarseslag: vanaf NS-station Den Haag CS bus 90 richting Wassenaar, halte Rijksdorp. Vanaf NS-station Leiden bus 43 richting Den Haag, halte Rijksdorp (ca. 15 min. lopen). OV-reisinformatie 0900-9292 (€ 0,70 per minuut) of www.9292ov.nl.

Deze route is afkomstig uit het zomernummer van Onverwacht Nederland (2/2007).